

Észrevételek és javaslatok
a
BEFEKTETÉS A TUDÁSBA, BEFEKTETÉS A JÖVŐBE
Magyarország megújított kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiájához

A véleményezésre megküldött stratégia egy igen igényesen szerkesztett tanulmány, amiben a szerzők áttekintik, hol tart a folyamat az eredeti célkitűzésekhez képest és jelentős változtatásokat és részben új megközelítéseket, megoldásokat is javasolnak, amelyek többségével teljesen egyet lehet érteni, csak az a kérdés, hogyan lehet megvalósítani az általánosan megfogalmazott és egy-két kivételtől nem mérhető célokat. A stratégia szükségesnek ítélt változásokat és óhajokat rögzít és ezeket a változásokat szinte kizárólag a pályázati rendszeren keresztül kívánja kikényszeríteni, ami jelentősen drágább, mint a célzott programok, projektek és az eddigi tapasztalatok alapján hosszú idő elteltével sem vezet eredményre.

A dokumentumból, hasonlóan más kormányzati dokumentumokhoz nem derül ki, hogy kik dolgozták ki és kiknek jutott a szerkesztés nehéz feladata. Nem köthető egy ilyen igényes munka egyes emberekhez, csoportokhoz, ami nem jó, mert a siker nem kapcsolható olyanokhoz, akik tudásuk legjavát nyújtva mindent megtettek azért, hogy a lehetőségekhez képest a legjobb javaslatokat dolgozzák ki. Ez megnehezíti a vitát is, mert a különböző hivatalok útvesztőiben az érdemi vélemények ilyen módon könnyen elvesznek.

Az **értékelemzés** módszerével kialakíthatók olyan társadalmi egyeztetési mechanizmusok, amelyek a jelenlegi, többségében formális elemek helyett, lehetővé teszik a folyamatban rejlő valódi előnyök kihasználását.

A stratégiakészítés folyamatában nagyon fontos a jelenlegi helyzetkép rögzítése, a versenytársak fejlődési tendenciáinak elemzése és az elérni kívánt cél, célok minél pontosabb meghatározása. A tanulmányban vázolt jelenlegi helyzetkép nagyon vázlatos és csak néhány jellemzőt vizsgál, miközben számos fontos jelenséget figyelmen kívül hagy. Az elérni kívánt vízió és cél megfogalmazása nagyon általános és nem lehet tudni, hogy milyen paraméterek teljesülése esetén jelenthetjük majd ki, hogy elértük a kitűzött célt.

Helyzetkép:

Ma Magyarországon a bruttó hozzáadott érték több mint felét a multi és nagyvállalatok biztosítják, ennek a szektornak a fejlődése csak részben függ a mindenkori magyar kormány tevékenységétől. Az igazi kitörési lehetőséget az biztosítaná az országnak, ha sikerülne megőrizni vagy növelni ennek a szektornak a teljesítményét és ezzel párhuzamosan növekedne jelentősen a hazai kis-és középvállalkozások (KKV-k) részesedése a nemzeti össztermelésből. Hogyan lehet a hazai kis-és középvállalatok GDP termelő képességét dinamikusan növelni?

- A beszállítói tevékenység növelése révén
- A sikeresen exportáló magyar kis-és középvállalkozások körének és teljesítményének bővítése révén
- Az új termék, eljárás és szolgáltatás ötletek, kutatási eredmények nemzetközi piacra vezetésével

A beszállítói tevékenység növelése egy jó lehetőség, mert ennek egyik nagy előnye, hogy a nemzetközi piacok megnyerése nem a vállalkozások feladata, hanem a megrendeléseket

biztosító nagyvállalatoké. Azok a multi és transznacionális vállalkozások, amelyek számottevő beszállítói kört építettek ki az országban sokkal körültekintőbben és lassabban helyezik át a tevékenységüket más országokba, mint azok, akik szinte kizárólag az alacsony képzettségű munkaerőre alapozott bér munkában érdekeltek. A beszállítói tevékenység növelésére és a nemzetközi nagyvállalatok hazai tevékenységének fejlesztésére csak olyan módon van lehetőség, ha a mindenkori kormányzat ismeri ennek a szektornak az igényeit és a saját eszközeivel támogatja a fejlesztéseket szolgáló igények kielégítését.

A már jelenleg is sikeresen exportáló magyar kis-és középvállalkozások teljesítményének fejlesztése valószínűleg döntő mértékben elsősorban finanszírozási kérdés, a legnehezebb az új termékek, eljárások és szolgáltatás ötletek, kutatási eredmények nemzetközi piacra vezetésének kérdése, mert itt új piacokat is ki kell alakítani, meg kell hódítani, a gyártási és szolgáltatási kapacitások kiépítése mellett.

Ezek azok vállalkozás csoportok, amelyek fejlődése nem kis mértékben a hazai kutatás-fejlesztési és innovációs lehetőségektől függ.

Van egy csomó kérdés, aminek megválaszolása esetén egy jóval árnyaltabb képet kaphatnánk a hazai KFI helyzetéről. Néhány kérdést és állítást felsorolunk a teljesség igénye nélkül:

- Mennyiben különbözik a hazai gazdasági és társadalmi környezet a fejlett gazdaságú országokétól?
- Miért van az, hogy a hazai innovációs rendszer szereplői (innovációs központok, inkubátorházak, technológiai transzfer irodák stb.) többségében nem azzal foglalkoznak amire létrejöttek, hanem különböző hazai és nemzetközi pályázatokból finanszírozzák a tevékenységüket? Miért nem kapnak közösségi megrendeléseket?
- Miért természetes, hogy egy több tucat országba exportáló nagy növekedésképességű, innovatív kisvállalat gazdálkodási feltételei szinte semmiben sem különböznek a többi vállalkozásétól, miközben az országnak arra lenne szüksége, hogy minél több fejlődni és növekedni képes, nemzetközileg versenyképes innovatív vállalkozása legyen?
- Jelenleg hány innovatív vállalat van Magyarországon?
- Az innovatív vállalkozások a GDP hány százalékát adják jelenleg?
- Mennyi ezek közül a nagynövekedésképességű vagy növekedésorientált vállalkozás?
- Hány sikeres spin-off és start-up vállalkozás keletkezett az elmúlt években?
- Milyen hatékonysággal működnek a hazai kutatóintézetek nemzetközi összehasonlításban?
- Miért van az, hogy az értelmes termék, eljárás és szolgáltatás ötletek és kutatási eredmények 95%-a nem jut piaci fázisba? (Vajon mennyi nem hasznosuló pályázati forrás felhasználást jelent ez a tény?)
- Lehetséges-e, hogy az elmúlt években drasztikusan csökkent azoknak az innovációs műhelyeknek a száma, ahol az innovatív új termék, eljárás és szolgáltatás ötletek keletkeznek?
- Lehetséges-e, hogy közösségre finanszírozott innováció menedzsment szolgáltatások nélkül a kitűzött célok elérhetők?
- Ma Magyarországon nem innovációbarát a gazdasági és társadalmi környezet (évtizedek óta beszélünk róla, de nem kerültek rögzítésre azok a feltételek, aminek teljesítése révén innovációbaráttá válhat a környezetünk.)
- Hosszú évek óta a hazai innováció fejlesztése és ösztönzése, szinte kizárólag a pályázatokon keresztül valósul meg, miközben célzott projektekkel és programokkal eredményesebben lehetne innovációt fejleszteni.

- Az elmúlt évtizedekben gyakorlatilag felszámolásra került az ipari kutatóintézet hálózat, mit lehetne tenni annak érdekében, hogy ez a kapacitás részben újra kialakuljon. (pl.: virtuális kutató intézetek alakításának ösztönzése az innovatív vállalkozásoknál meglévő kapacitások részbeni integrálására)
- Mennyire hatékonyan költöttük el a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat? Hány sikeres, innovatív és nagy növekedésképeségű vállalkozás alakult például a Jeremie források felhasználásával?
- Gyakorlatilag nincs intézményi magvető tőke az országban, ami már évtizedek óta akadálya az új ötletek piacképessége eldöntésének folyamatában.
- A nemzeti innovációs rendszer nem hatékony, nincs az innováció szervezéséért és hatékony működtetéséért felelős intézmény (Az NKFIH egyáltalán nem végez innovációs ügynökségi tevékenységet, szemlélője és kritikusa a hazai K+F és innovációs folyamatoknak.)
- Milyen új innovációs modellekre lenne szükség?
- Milyen kedvezményekkel, közvetlen vagy közvetett ösztönzőkkel lehetne segíteni az innovatív vállalkozások fejlődését és növekedését?

Kétségtelen tény, hogy az elmúlt években az ország sok száz, sok Milliárd Forintot költött a kutatás-fejlesztés és innováció támogatására. Kérdés az, hogy ez milyen hatékonyságú volt! A Jeremie programban például kb. 250 Milliárd Ft került elköltségre, de egyetlen innovatív közép vállalat kifejlődése sem látható jelenleg. Mi lehet ennek az oka?

A helyzetképnek sokoldalúan kellene bemutatni azt a magyar valóságot, amiből néhány év alatt jelentős fejlődést lehetne elérni!

Vízió és jövőkép:

A tanulmány szerinti vízió:

2030-ban a globalizált világban hazánk a fenntartható, országspecifikus fejlődési pályán halad és az ehhez szükséges belső rendszerszintű változások megvalósultak.

Ezt nem tartom egy olyan jövőképnek, ami vonzó és mozgósító cél lehet a hazai innováció szereplői számára!

Javasolt jövőkép:

Magyarország a társadalom tudatos, innováció-vezérelt magyar modellek kidolgozásán és megvalósításán keresztül váljon a szűkebb és tágabb értelemben vett termék és technológiai innováció egyik jelentős európai központjává!

Ennek a jövőképnek a megvalósítása érdekében talán mozgósítani lehetne a hazai innovációban dolgozókat, mert egy olyan jövőkép, amit mindenki (kutatók, ötletgazdák, innováció menedzserek stb.) a magukénak érezhetnek.

A jelenleg részleteiben is kidolgozott stratégia is alkalmas lehet a kitűzött célok elérésére, ha nem kizárólag a pályázatok útján fogják a megvalósítást ösztönözni, hanem az azonosított problémák megoldására pilotprojekteket, új innováció menedzsment támogatási modelleket dolgoznak és próbálnak ki, aminek eredményei alapján célzott programok és projektek indíthatók és a pályázati feltételrendszer is pontosítható lesz.

Az alábbiakban felsorolunk néhány javaslatot, aminek megvalósítása az eddig elköltött pályázati források töredékéből megvalósítható és mérhető eredményekkel kecsegtet.

Javasolt innovációs pilotprojektek:

- Új innováció menedzsment modellek kidolgozása
- Új virtuális kutató intézetek kialakítása olyan új területeken, ahol számos helyen folynak párhuzamos kutatások (szenzor technológiák, orvosi műszergyártás stb.)
- KKV versenyképesség és innováció menedzsment központok kialakítása a meglévő intézmények bázisán
- Innovatív vállalkozásgyárak, üzleti inkubátorházak kialakítása az innovatív termék, technológia és szolgáltatás ötletek piacra vitelének gyorsítására
- Állami magvető tőke működtetése az innovatív ötletek prototípusainak elkészítéséhez
- Kreatív magyar termékek értékesítésének fejlesztése, nemzeti értékesítési hálózat kialakításával
- Beszállító kompetencia központok kialakítása a meglévő innovációs központok bázisán
- Kreatív stúdiók kialakítása az új ötletek felszínre hozására

Központi innovációs ügynökségi feladatok (NKFIH vagy magasabb kormányzati szinten)

- Innovációval kapcsolatos információs portál kialakítása és működtetése
- A hazai innovációt segítő szervezetek tevékenységének koordinálása és alapfeladatainak finanszírozása
 - Az adott régió innovatív vagy innovatívvá tehető vállalkozásaival interaktív kapcsolatrendszer kialakítása
 - Magvető tőke keretek biztosítása és kezelésének koordinálása
 - Kreatív stúdiók kialakításának ösztönzése
 - Üzleti angyal klubok, egyesületek létrejöttének és működtetésének ösztönzése
 - Kiemelkedően innovatív ötletek, kutatási eredmények feltárása és fejlődésük gyorsításának ösztönzése
- Legjobb gyakorlatok gyűjtése, publikálása
- Projektek, programok, pályázatok kidolgozása
- Oktatás, képzés
- Befektetői kapcsolatrendszer kialakítása és működtetése
- K+F kapacitások feltérképezése, együttműködési lehetőségek feltárása
- Technológiai centrum hálózat feltérképezése
- Nemzetközi kapcsolatrendszer fejlesztése
- Nemzetközi együttműködések, vásárok, konferenciák adta lehetőségek kihasználásának szervezése
- Koordináció és együttműködés szervezése
- Virtuális kutatóintézeti hálózat kialakítása
- Új innováció menedzsment modellek kidolgozása, pilotprojektek indítása

Az innovációs intézményrendszernek delegálható feladatok:

- Folyamatos koordináció és az együttműködések szervezése az innovációs lánc szereplői között
- Információs szolgáltatás

- Interaktív innovatív és nagy növekedésképességű KKV kapcsolatrendszer fejlesztése
- Pályázatfigyelés, pályázatírás, pályázatmenedzsment
- Innovatív ötletek és kutatási eredmények menedzselése
- Tanácsadás
- Piacfejlesztő, kapcsolatépítő szolgáltatások
- Tudásbázisok építése
- Termékfejlesztési Konzorciumok, innovatív vállalkozásgyárak kialakításának és működtetésének ösztönzése
- Technológiai Centrumok létrejöttének ösztönzése
- Kompetencia Központok kialakításának ösztönzése
- Klaszter együttműködések kialakítása és fejlődésük ösztönzése

Összefoglalva úgy gondoljuk, hogy a módosított stratégia alkalmas lehet a kitűzött célok elérésére, mert minden attól függ, hogy később kidolgozásra kerülő intézkedési tervek milyenek lesznek és hogyan kerülnek végrehajtásra. Meggyőződésünk, hogy hatékony központi innovációs ügynökségi szolgáltatások kialakítása, a hazai innovációs rendszer aktivizálása és célzott programok, projektek kidolgozása nélkül, kizárólag eddigi gyakorlat folytatásával, azaz a pályázati rendszereken keresztüli innováció irányítással nem lehet a feladatokat megoldani és a kitűzött célokat megvalósítani.